

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

SEDA PEAB IGAÜKS TEADMA

(Tsiviilkaitse meelespea)

Tartu 1967

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

79137

Тартуский государственный университет
ЭССР, г.Тарту, ул.Ülikooli, 18

ЭТО ДОЛЖЕН ЗНАТЬ КАЖДЫЙ
(ПАМЯТКА ПО ГРАЖДАНСКОЙ ОБОРОНЕ)

На эстонском языке

Vastutav toimetaja H. Juur
Korrektor A. Norberg

=====

TRÜ rotaprint 1967. Trüki-poognaid 1,5. Tingtrüki-
poognaid 1,37. Trükiarv 4000. Paber 30x42,1/4.
Paljundamisele antud 7. VI 1967. Tell. nr. 323.

Tasuta

NSV LIIDU TSIVIILKAITSE

SEDA PEAB IGAÜKS TEADMA

Teie käes on meelespea, mis on määratud elanikele ja milles käsitletakse kaitsemooduseid massilise hävitamise relva vastu. Õppige seda tundma! See aitab teie perekonnaliikmete ja sõprade ning teie endi elu hoida siis, kui tekib oht.

Tänapäeva sõjas, kui imperialistidel õnnestub see valla päästa, kannab peale relvastatud jõudude kaotusi ka elanikkond.

Massilise hävitamise relvade kahjustav toime võib levida suurtele linnadele, tähtsamatele rahvamajandusobjektidele ja maarajoonidele.

Kui kõik inimesed tunnevad nende relvade kahjustavat toimet ja oskavad end selle eest kaitsta, vähenevad inimohvrid mitmekordselt.

Õppige järjekindlalt tundma kaitsemooduseid tuuma-, keemilise ja bakterioloogilise relva vastu.

Täiendage pidevalt oma tsiviilkaitsealaseid teadmisi!

".... täiendada tsiviilkaitset, parandada sõjalispatriootilist tööd töötajate hulgas ...

.... sellega peab tegelema kogu partei, kogu nõukogude üldsus...."

L. Brežnev

/Ettekandest NLKP XXIII kongressil/

1. Mida peab igaüks tuuma-, keemilisest ja bakterioloogilisest relvast teadma?

Kõige võimsam on tuumarelv.

Tuumaplahvatusega kaasneb pimestav valgussähvatus ja terav heli, mis meenutab kõuemürinat. Pärast valgussähvatust tekib valguskera või maapealse plahvatuse korral poolkera, mis mõne sekundi pärast kaob. Valguskera (poolkera) kohas tekib kobrutav pilv, mis suureneb, muutub seenekujuliseks ja haarab endaga suurde kõrgusse kaasa tuhandeid tonne peenendatud ja radioaktiivselt saastunud pinnast. Tuul kannab radioaktiivse pilve plahvatuse kohast sadade ja tuhandete kilomeetrite kaugusele.

Tuumaplahvatuse kahjustavateks teguriteks on:

lööklaine ,

valguskiirgus ,

läbistav radiatsioon ,

radioaktiivne saastumine.

Lööklaine

Lööklainet iseloomustab suur purustav jõud. Ta levib plahvatuskohast suure kiirusega igas suunas ja purustab oma liikumisteel suurel kaugusel hooneid ja vigastab kaitsmata inimesi.

Lööklaine levib kiiresti, kuid mitte momentaanselt nagu valgus. Lööklaine jõuab teieni mõni sekund pärast seda, kui te märkate valgussähvatust. Sellest ajast jätkub, et lähedal asuvasse varjendisse asuda või äärmisel juhul pikali heita.

Võtke arvesse, et eredat valgussähvatust on tavaliselt näha kümnete ja sadade kilomeetrite kaugusel plahvatuskohast. Lööklaine võib ka teieni mitte jõuda. Kuid kasutage kindlasti kaitseabinõusid!

Valguskiirus

Nii nimetatakse valguskiirte voogu, mille allikaks on valguskera. Nagu päiksekiiredki, levib valguskiirus momentaanselt. Selle toime kestab 8-15 sekundit, s.o. kuni valguskera kustumiseni.

Valguskiirus võib vigastada silmi, põhjustada põletusi ning mitmesuguste ehitiste ja materjalide süttimist. Kuid ka valguskiirguse vastu on olemas kaitse. Valguskiirus ei läbi mitteläbipaistvaid materjale ja sellepärast kaitsevad teid täielikult või osaliselt kõik varjed ja esemed, mis tekitavad varju. Kasutage neid kohe, kui te märkate tuumaplahvatuse valgussähvatust.

Läbistav kiirus

Nähtamatu, kuid ohtlik vaenlane. Läbistav kiirus (radiatsioon) on gammakiirte ja neutronite voog, mis kiirgab tuumaplahvatuse piirkonnast igas suunas. Kiirus

kestab mõni sekund. Ta peate teadma, et läbistav radiatsioon kahjustab inimesi 2 - 3 km kaugusel plahvatuskohast.

Selle kiirguse toimel võib inimesel tekkida kiiritustõbi, mille raske vorm on surmav.

Radioaktiivne kiirgus läbistab peaaegu kõiki aineid, kuid nõrgeneb neid läbides.

Mida tihedam on kaitseks kasutatud materjal ja paksem kaitsekiht, seda enam nõrgeneb läbistav kiirgus.

Radioaktiivne saastumine

Radioaktiivse saastumise allikaks on maapealse tuumaplahvatuse radioaktiivne pilv, kus sadestub tohutu hulk radioaktiivseid aineid. Radioaktiivsed ained sadestuvad pilve liikumise suunas maa- ja veepinnale ning moodustavad saastatud piirkonna, mida nimetatakse radioaktiivseks jäljeks.

Seda piirkonda jaotatakse saastumise taseme järgi tinglikult kolmeks tsooniks: mõõduka, tugeva ja ohtliku saastumise tsoon.

Paikkonna radioaktiivse saastumise tase ei ole püsiv ja see alaneb küllaltki ruttu. Pidage meeles, et saastumistase on 2 tundi pärast plahvatust kaks korda, kolme tunni pärast - neli ja seitsme tunni pärast 10 korda madalam, kui 1 tund pärast plahvatust.

Kui inimesed ja loomad viibivad radioaktiivse saastumise tsoonis, saavad väliselt kiiritada, või kui nende organismi satuvad koos õhu, vee ja toiduga radioaktiivsed ained, siis võivad nad haigestuda kiiritustõppe.

Keemiline relv

Siia hulka kuuluvad eelkõige mürgained, mis võivad kahjustada inimesi ja loomi, ning saastata paik-

konda ja kõiki seal asuvaid esemeid.

Mürkaineid võidakse kasutada mitmesuguste saadeldiste abil auru, suitsu või udu näol. Aurustumisel moodustavad need saastapilve, mis võib tuulega kümnete kilomeetrite kaugusele levida.

Ruumides, keldrites, orgudes ja madalikes võib saastunud õhk kaua püsida.

Keemilise saastumise kestus sõltub mürkaine püsivusest ja ilmast. Mida kõrgem on õhu temperatuur, seda kiiremini aurustuvad mürkained. Tugev tuul ajab auru laiali, vihm peseb mürkained pinnaselt, taimkattelt ja esemetelt maha.

Mürkained kahjustavad, kui hingata sisse nendega saastunud õhku või kui nad satuvad silma või nahale ja kui kasutatakse saastunud toitu ja vett. Mürkained mõjuvad organismile mitut moodi: mõned kahjustavad närvisüsteemi või nahka, teised kutsuvad esile lämbumise, kolmandad mürgistavad seedeelundeid või kogu organismi.

KEEMILISE RELVA EEST KAITSEB TEID GAASITORBIK,
SPETSIAALNE RIIETUS JA JALATSID NING HERMEETI-
LINE VARJEND.

Bakterioloogiline relv

See on väga salakaval relv, mis põhineb tõvestavatele mikroobidele ja nende poolt toodetavatele mürkidele - t o k s i i n i d e l e .

MIKROOBID JA TOKSIINID ON VÄGA PÜSIVAD

Inimeste ja loomade nakatumine on võimalik mitte ainult kohe pärast bakteriaalsete vahendite kasutamist, vaid ka mõne tunni, päeva või isegi mõne nädala pärast. Kaitse ja profülaktiliste abinõude rakendamiseks on tarvis bakteriaalsed vahendid õigeaegselt avastada. Abistage selles jõudumööda meditsiini- ja veterinaarasutusi!

Bakteriaalseid vahendeid saab avastada välis- te tunnuste järgi. Kui neid levitati lennukilt aerosoolina, siis jääb madalalt lendava lennuki järele maapinnale langev pilveke. Bakteriaalsete vahenditega laetud laskemoona plahvatusel tekib summutatud heli, palju suuri kilde ja mullal või taimkattel võib tilku ja pulbritaolist ainet märgata.

Ei ole raske märgata mitmesugust tüüpi konteinerite, pakkide ja kottide lennukilt alla heitmist ja nende esemete langemiskohtades suure hulga näriliste või puukide esinemist, keda seal varem ei olnud.

Bakteriaalsete vahendite kasutamise piirkonnas võivad inimesed massiliselt haigestuda ja seal võib esineda loomade massilist lõppemist.

I. AVASTANUD TUNNUSEID, MIS VIHJAVAD BAKTERIOLOOGILISE RELVA KASUTAMISELE, TEATAGE SELLEST KOHE MEDITSIIINI- VÕI VETERINAARASUTUSSE.

II. ÖPPIGE END KAITSTMA - SELLEGA PÄASTATE OMA ELU !

KAITSEMOODUSEID ON PALJU JA TEIE PEATE NEID TEADMA!

Kindlaiks kaitsevahendeiks on varjendid ja varjed. Varjendeid võib spetsiaalselt ehitada või sobitatakse selleks elamute, ühiskondlike, administratiiv- või tootmis- hoonete keldreid. Varjenditeks kohandatakse ka kaevandusi.

Kaasaegne varjend on kindel kaitsevahend, sest see paikneb maa all ja selle seinad ja lagi on valmistatud eriti tugevast materjalist. Varjendil on kaks sissepääsu ja avariiväljapääs. Kaitseks saastunud õhu eest varjend hermetiseeritakse. Värske õhk juhitakse varjendisse filterventilatsioonil seadmete kaudu.

Juhuks, kui inimestel tuleb varjendis kaua viibida, varutakse sinna toiduaineid, joogivett ja esmajärjekorras vajaminevaid tarbeesemeid. Varjendisse ehi-

tatakse küte, veevärk, kanalisatsioon, pingid ja narid.

TE PEATE TEADMA, KUS ASUVAD TEIE ELU-JA
TÖÖKOHALE LÄHIMAD VARJENDID.

Varjed kaitsevad teid valguskiirguse ja varisevate rusude eest ning nõrgendavad lööklaine, läbiva radiatsiooni ja radioaktiivse kiirguse toimet.

Lihtsat tüüpi varjet saab ka omal jõul kiiresti ehitada. Esialgu kaevake kaitsekraav, juba see kaitseb teid.

Kui on aega, siis vooderdage kaitsekraavi seinad laudadega ja pange kohale vahepuud. Katke kraav palkide või lattidega ja kuni meetripaksuse mullakihi ning mätas- tega, tehke tugevad ukсед või valmistage sissekäikude sulgemiseks tugevad kaitsekilbid.

Maal võib varje vooderdamiseks kasutada haokubusid. Varjeks võib kohandada maapealseid hooneid, keldreid, siloauke ja juurviljahoidlaid.

Varjes õhu puhastamiseks võib kasutada lihtsat tüüpi filter-seadmeid koos käepäraste õhu pumpamise vahenditega.

Nendes kohtades, kus on arenenud mäetööstus, on kõige paremateks varjeteks kaevandused. Neid kohandatakse selleks, et seal saaksid inimesed viibida.

ÄRGE KUNAGI UNUSTAGE INDIVIDUAALSEID KAITSEVAHENDEID!

Kõige mitmekülgsemaks kaitsevahendiks on gaasitorbik. Gaasitorbik kaitseb hästi hingamiselundeid, silmi ja nägu. Tuleb valida õige suurusega gaasitorbik ja see hoolikalt sobitada oma näole. Kuidas seda teha, tuleb kohe ära õppida.

GAASITORBIK ON MUIDUGI KINDEL KAITSEVAHEND,
AGA KUI TORBIKUT EI OLE ?

Siis kasutage tööstuse poolt valmistatavat respiraatorit P-2. See on sünteetilisest materjalist poolnäokate, mis puhastab sissehingatava õhu radioaktiivsest tolmust.

Kui ka respiraatorit ei ole, valmistage oma-
le riidest tolmumask. Maski võib mitu korda kasutada,
kuid iga kord pärast radioaktiivsete ainetega saastunud
paikkonnast väljumist tuleb see tolmust puhtaks raputada
tulises vees loputada.

Veel lihtsam on vatt-marli sidet valmistada.
Selleks võtke tükk marlit, mille pikkus on 100 ja laius
50 cm. Marli keskele pange 1-2 cm paksune, 30 cm pikkune
ja 20 cm laiune vatikiht. Marlitüki pikiääred pöörake
mõlemalt poolt vati peale ja marlitüki otsad lõigake
30-35 cm pikkuselt lõhki.

Sideme kasutamisel asetage see näole nii, et
suu ja nina oleksid hästi kaetud. Marli otsad siduge kuk-
la taha kinni. Äärmisel juhul kasutage veel lihtsamaid
vahendeid: riidest sidet, mitmekordselt kokku pandud käte-
või taskurätti, kaelarätti ja teisi hädapäraseid vahendeid.

Radioaktiivse tolmu ja bakteriaalsete vahendi-
te eest kaitseb teid teatud aja jooksul ka tavaline riie-
tus: palitu, keep, vihmamantel, kombinesoon, vatikuub ja
püksid.

Riietuse kaitseomadusi saab parandada, kui val-
mistada tihedast riidest rinnalapp ja pükste ning kätis-
te lõhikuté kattedkiilud.

Pea ja kaela kaitseks ei ole raske riidest
peakotti valmistada.

See riietus võib teid mõne aja jooksul ka mürk-
ainete eest kaitsta, kuid selleks tuleb riietust immutada
spetsiaalse lahusega (seebi ja õli emulsiooniga). Lahust
on lihtne omal jõul valmistada. Soojendage 2 liitrit vett
60-70 kraadini. Pärast seda lahustage vees 250-700 g
eelnevalt peenestatud majandusseepi, lisage 0,5 l mineraal-
või taimeõli ja soojendage veelkord lahust. Sellest lahu-
sest aitab ühe komplekti riietuse immutamiseks.

Riietusesemete töötlemisel tuleb need lahusesse
kasta, välja väänata ja vabas õhus kuivatada. Niimoodi
ettevalmistatud riietus kaitseb teid keemiliselt saastunud

paikkonnast väljumise ajal. Ärge laske saastunud õhku tungida riiete alla. Särk või jopp pange pükstesse, võtate end tugevalt rihmaga, siduge varrukad käelaba ja püksisääred kederluu juurest paelaga kinni, tõstke krae üles ja siduge sall kaela, pange pähe gaasitorbik ja kätte kummi-, nahk- või immutatud riidest kindad. Kõige parem on, kui panna jalga kummissaapad või tavalised jalatsid ja kalossid.

Ärge unustage soetada individuaalset keemiakaitse ja esmaabipakki ning steriilset sidet. Neid võib tarvis minna, et anda abi endale või seltsimehele.

VALMISTADA VÕI MURETSEDA ENDALE INDIVIDUAALSED
KAITSEVAHENDID - SEE EI OLE VEEL KÕIK, TULEB
ÕPPIDA NEID KASUTAMA.

MIDA TULEB TEHA KALLALETUNGIOHU PUHUL?

Kallaletungiohust teatatakse kohe ringhäälingu, televisiooni ja ajalehtede kaudu.

Kus te ka ei oleks, kas linnas või maal, kuulnud seda teadet, valmistuge kohe kaitseks.

PIDAGE MEELES! NENDES TINGIMUSTES ON IGA
MINUT KALLIS!

Kõigepealt muretsege enda ja oma perekonnale individuaalsed kaitsevahendid. Seadke valmis koduapteek ja väike toiduainete ning joogivee varu.

Te peate ükskõik missugusel kellaajal kuulma Nõukogude võimuorganite korraldusi ja tsiviilkaitse signaale. Kontrollige, kas raadiotranslatsiooni valjuhääldaja on korras ja ärge seda välja lülitage.

"Õhuhäire" signaali ajal võite te viibida ükskõik missuguses kohas. Seepärast, kui te lahkute korterist, ärge unustage individuaalseid kaitsevahendeid kaasa võtta.

Kindlasti lülitage välja gaas, valgustus ja kõik elektriseadmed.

VALMISTAGE OMA MAJA VÕI KORTER ETTE
KAITSEKS TULEKAHJU VASTU

Võtke akende eest ära kardinaad ja eesriided ning värviga klaasid ükskõik missuguse värvi või lubjaga valgeks. Riided, jalatsid, raamatud ja muud esemed pange kohvritesse, kastidesse ja kappi.

Puit- ja pehme mööbel paigutage akende vahekohta. Sellega te väldite nende süttimist valguskiirguse tagajärjel.

Kõrvaldage esikutest, trepikodadest ja pööningutelt suured esemed, et nad ei oleks tulekahju ajal ees.

Puithoone seinad ja teised maja osad määrige kokku savivõõbaga. See teeb nad vähem tuleohtlikeks, elamu kõrvalhoonete ja lautade juurde varuge vett ja liiva tule kustutamiseks.

Kontrollige kindlasti, kas ukсед, mis viivad toast esikusse või korterist trepikotta, avanevad kergesti. Tuleb kontrollida ka seda, kuidas avanevad lauda ukсед ja väravad.

Et radioaktiivse tolmu korterisse tungimise ohtu vähendada, sulgege hoolikalt kõik praod, kleepige aknad ja sulgege siibrid.

Tutvuge maja kommunaalvõrgu paigutusega. See võimaldab teil seda vigastuste korral kiiresti välja lülida.

Täpsustage, kus asub lähim varjend ja missugune on kõige lühem tee sinna. Kui elamu läheduses varjendit ei ole, ehitage koos naabritega õue või haljasalale lihtsat tüüpi varje.

ÄRGE UNUSTAGE KAITSTA KODUS OLEVAID TOIDUAINEID JA VETT !

Toiduaineid kaitsete te siis, kui pakite need pärgamenti, tsellofaani, panete nad kummist või polüetüleenkilest kaitsekottidesse.

Kaitseks võib kasutada ka klaas- ja savipurke, igasuguseid sööginõusid ja puit- ning vineerkaste, kattes need eelnevalt seestpoolt tiheda paberiga. Toiduained on hästi kaitstud, kui nad panna tünnidesse, mille kaaned on hästi sobitatud. Piima on kõige parem piimanõudes säili-

tada. Värsket juurvilja on kasulik keldris või maasse kaevatud augus säilitada.

Kaitske loomasööta saastumise eest. Säilitage seda hästi tihedate kaantega kastides, siloaukudes või laoruumides, mille uksi ja aknaid saab hästi sulgeda. Ehitage heinakuhjadele varikatused või katke need vähemalt 15 cm paksuselt õlgede ja okstega.

VÄGA TÄHTIS ON KAITSTA VETT !

Kodustes tingimustes kasutage selleks termoseid, piimanõusid ja lihvitud korkidega karahvine või purke.

Kaitske kindlasti lahtisi kaevusid. Kaevurakete ümber tehke 2 m laiune ja 20 cm paksune savipadi. Savipadja peale pange kuni 15 cm paksune mulla- või liivakiht. Kaevule ehitage peale varikatus ja katke kaev tiheda kaanega.

Jootmiskünad ja esemed, mida kasutatakse loomade söötmiseks, katke spetsiaalsete kaantega.

Hoolitsege ka loomade eest. Kõige hinnalisemad loomad viige varjule niisugustesse loomapidamishoonetesse, millel uksi ja aknaid saab hästi sulgeda. Kõik praod top-pige kinni või määrige neid saviga.

Varuge lautadesse loomasööta ja vett. Selle säilitamiseks kasutage nõusid, mida saab hästi sulgeda (tsisterne, paake, tünne, tsementeeritud kaevusid).

Suured loomakarjad tuleb väikesteks gruppideks jaotada ja karjatada neid eraldi karjamaadel või viia nad looduslike varjete (metsade ja orgude) lähedusse.

Korraldage külvide, karjamaade, veekogude ja metsa tuletõrje- ja epidemioloogiline vaatlus.

Kõik maaelanikud peavad olema valmis külalislahkelt vastu võtma kodanikke, keda evakueeritakse linnadest.

KUI TEIL TULEB EVAKUEERUDA

Otsus evakuatsiooni alustamise ja selle läbi-
viimise korra kohta teatatakse elanikele ringhäälingu,
televisiooni, ajalehtede kaudu kas töö- või elukohas. Kõige-
pealt tuleb seada valmis kõik see, mille te võtate endaga
kaasa.

VÕTKE KAASA AINULT KÕIGE HÄDAVAJALIKUMAD

riided, ihu- ja voodipesu, tualettitarbed ja kindlasti ka
isikuttõendavad dokumendid. Nende esemete üldkaal ei tohi
ületada 50 kg inimese kohta.

Igale kohvrile või pakile kinnitage lipats, mille-
le märkige oma perekonnanimi, initsiaalid, alaline elu-
koht ja evakueerimise lõpp-punkt.

Tsiviilkaitse organid võtavad tarvitusele abi-
nõusid evakueeritavate toitlustamiseks. Kui teil on kodus
väike toiduainete varu, võtke see kaasa. Eelistatumateks
tuleb pidada toiduaineid, mis ei rikne ja mida saab teel
olles süüa.

Individuaalsed kaitsevahendid võtke kindlasti
kaasa. Neid võib teil nii teel olles, kui ka uues elukohas
tarvis minna.

Kui kõik on valmis, andke korter üle elamukontori
töötajale ja minge koos asjadega evakuatsioonipunkti. Seal
registreeritakse teid, paigutatakse transpordile ja suuna-
takse linnast välja. Kogunemispunktis jälgige tähelepane-
likult ja täitke täpselt kõiki käsklusi ja korraldusi. See
on korra pant.

Teel olles olge distsiplineeritud. Sellest sõl-
tub, kui kiiresti teid toimetatakse uude elukohta. Pidage
meeles, et sellest olete teie eelkõige huvitatud.

Lõpp-punktis võetakse teid vastu ja majutatakse
eramajadesse või ühiskondlikesse hoonetesse. Seal korral-
datakse toitlustamine, kommunaal-elukondlik ja meditsiini-
line teenindamine.

Teie peate omakorda täitma kõiki kohalike võimu-
organite korraldusi ja aktiivselt tööle asuma.

IGA KODANIKU KÕRGE DISTSIPLIIN ON KÕIGE
TÄHTSAM KALLALETUNGIOHU PERIOODI ÜRITUSTE
TÄITMISEL

Kui kõlab häiresignaali

"Õhuhäire" signaali annab tsiviilkaitse staap edasi raadiotranslatsioonivõrgu kaudu ja seda dubleeritakse sireenide ning vabrikute, vedurite ja laevade katkendlike viledega.

Kuulnud signaali, tegutsege kiiresti, kuid ilma paanikata! Kui te olite "Õhuhäire" signaali ajal kodus, lülitage soojendusseadmed, gaas ja elekter kohe välja ning kustutage tuli ahjus, võtke kaasa individuaalsed kaitsevahendid ja isikuttõendavad dokumendid ning minge kiiresti varjendisse. Enne korterist lahkumist hoiatage naabreid: võibolla nad ei kuulnud signaali.

Varjendisse minekul ärge tungelge. See on nende sekundite jooksul kõige ohtlikum vaenlane! Varjendi korrapidajad juhatavad teile kätte teie koha.

VARJENDIS VIIBIDES täitke kõiki tsiviilkaitsepostide korraldusi. Pidage kinni kehtestatud korrast. Hoidke individuaalsed kaitsevahendid kasutamisel valmis.

VARJENDIS ON KEELATUD:

- liikuda vajaduseta ühest kohast teise, suitsetada, süüdata ilma loata petrooleumilampe ja küünlaid, tuua varjendisse kaasa suuremõõdulisi esemeid, kergesti süttivaid ja tugeva lõhnaga aineid, samuti loomi.

Kui te kasutate kaitseks lihtsat tüüpi varjet, siis pange kindlasti pähe gaasitorbik, respiraator või vati-marliiside, sest radioaktiivne tolm võib varjesse tungida.

Te võite "Õhuhäire" signaali ajal viibida mõnes avalikus kohas. Ärge tormake uste poole, sellega te võite tunglemist tekitada, kuulake administraatori

korraldused rahulikult ära. Ta selgitab, mida tuleb teha ja kuhu varjesse minna.

Kui te olete pargis või vööra linnaosa tänaval, pöörduge tsiviilkaitse valveposti poole. Ta ütleb teile, mida teha.

Autobussis, trollibussis või trammis viibides oodake kuni sõiduk peatub. Pärast seda väljuge rahulikult sõidukist ja minge lähimasse varjendisse.

Kui te olete linna ääres, kasutage transporti, et kiiremini linnast välja sõita. Seal on ohutum.

"Õhuhäire" signaali võite te kuulda ka tööl olles. Täitke täpselt tootmiskomandöri korraldusi ja minge kiiresti varem valmistatud kaitseehitisse. Kes ei saa töökohast lahkuda, asugu spetsiaalsesse individuaal-varjesse.

Kui te olete põllul, minge varjule orgu või auku.

Looma- ja teiste farmide töötajad lähevad varjule nendesse hoonetesse või varjuvad nende vahetus läheduses.

Karjamaal asuv kari tuleb orgudesse, madalamatele maakohtadesse või metsa ajada.

Võib ka nii juhtuda, et tuumaplahvatuse momendil te olite siiski korteris. Siis heitke kohe põrandale pikali, välisseina äärde, akende vahekohtadesse või minge kapi taha, laua või muu mööbliese alla. See kaitseb teid valguskiirguse ja varisevate rusude eest.

Kui te olite tuumaplahvatuse ajal väljas, ärge kaotage aega; iga sekund on kallis!

KASUTAGE KIIRESTI VARJUMISEKS: kiviaedu, kraave, teeäärseid kraave ja auke, raud - ja maanteede tamme, truupisid ja metsa.

Ärge varjuge hoonete seinte lähedusse. Hoone võib kokku variseda ja te jääte rusude alla.

Ärge jätke kaitsmata katmata kehaosi, see võib olla põletuste põhjuseks.

Märganud tuumaplahvatuse tulekera, sulgege kiires-

ti silmad. Sellega te väldite nende kahjustamist valguskiirguse poolt.

KUI LÕÖKLAINE ON MÖÖDUNUD, tõuske püsti ja võtke kasutusele olemasolevad individuaalsed kaitsevahendid. Kui neid ei ole, katke suu ja nina ükskõik missuguse sideme, rätiku või salliga. Raputage riietelt tolm maha.

Teie läheduses võivad asuda kannatadasaanud. Abistage neid!

Pärast seda lahkuge kiiresti kahjustuskoldest. Ohutu väljumistee juhatavad teile kätte tsiviilkaitse valvepostid. Kui te neid ei kohta, minge selles suunas, kus on vähem purustatud hooneid.

TÄITKE TULEOHUTUSE NÕUDEID!

Ärge lähenege vigastatud hoonetele ja ehitistele - nad võivad kokku variseda.

PIDAGE MEELES, ET KÕIK, MIS TEID ÜMBRITSEB, VÕIB OLLA SAASTUNUD RADIOAKTIIVSETE AINETEGA!

Sellepärast ärge sööge, jooge ega suitsetage. Püüdke ümbritsevaid esemeid mitte puudutada. Kui te ei tea, kas maastik on saastunud või mitte, tegutsege nii, nagu oleksite saastunud piirkonnas. Kui te kohtate lapsi, rauku ja invaliide, aidake neil kahjustuskoldest väljuda. Hoolitsege selle eest, et nad paneksid pähe gaasitorbid, respiraatorid, tolumumaskid või kataksid suu ja nina käepärastest esemetest sidemetega.

Pärast radioaktiivse saastumise tsoonist väljumist tuleb eelkõige oma riietus ja jalanõud kahjutustada ning pärast seda teha läbi sanitaarkorrasutus.

Kui te viibite vigastatud varjendis, täitke varjendit teenindavate postide korraldusi ja vajaduse korral lülitage töödesse, mida tehakse vigastuse kõrvaldamiseks või selleks, et pääseda maapinnale.

Niisuguses varjendis lülitage kõigepealt välja gaas, veevõrk ja kanalisatsioon. Tsiviilkaitsepostid näitavad, kuidas seda teha.

Kui peasissekäik on kinni varisenud, kontrollige avariiväljapääsu seisukorda. Kui ka see on kinni varisenud, võtke tarvitusele abinõud rusude kõrvaldamiseks või muu väljapääsu rajamiseks. Selleks raiuge seina ava, mille kaudu te pääsete kõrvalasuvasse keldriruumi. Algul võib kaevata läbi maapind rusude all ja pärast seda lammutada rususid altpoolt.

Kuid pidage meeles, et varjendist võib väljuda ainult tsiviilkaitseposti käskluse järgi pärast seda, kui on tehtud kindlaks olukord maapinnal. Kinnivarisenud varjest on lihtsam välja pääseda. Selleks on küllalt, kui lammutada rusud seestpoolt.

Kui varjeväljapääs on tugevasti purustatud või mattunud kinni hoone rusudega, lammutage osa laest ja laske muldkattel varjesse langeda.

MATTUNUD VARJENDIS VIIBIDES ÄRGE TEKITAGE PAANIKAT! TEIE PÄÄSTMISE EEST HOOLITSEVAD TSIVIILKAITSE ORGANID JA PÄÄSTESALGAD RUTTAVAD TEILE APPI!

Kui te ei ole saanud kannatada või kui te juba pääsesite, aidake jõudumööda kaasa teiste päästmisele. Võib ka nii juhtuda, et abi pole veel saabunud. Siis tegutsege iseseisvalt, lähtudes meie moraalist: "Inimene on inimesele sõber, seltsimees ja vend".

Inimesed võivad rusude alla ka maapinnal jääda. Vabastage neid kiiresti rusude alt. Kõigepealt vabastage kannatadasaanu pea ja rindkere. Rusude lammutamisel tõstke iga rahnu ettevaatlikult ja sujuvalt. Vastasel korral võite te kannatadasaanule täiendavaid vigastusi tekitada.

INIMESE PÄÄSTMISEL ÄRGE UNUSTAGE ETTEVAATUSABINÕUSID! ÄRGE KÄIGE VAJADUSETA MÖÖDA RUSUSID! ÄRGE SISENEGE VIGASTATUD HOONETESSE AVADE KAUDU, MIS VÕIVAD KINNI VARISEDA, ÄRGE PUUDUTAGE ISOLEERIMATA JUHTMEID!

Eriti kiiresti tegutsege hoonetes, kus on puhkenud tulekahju. Kui inimeste päästmiseks tuleb läbida ruum, mis põleb, katke pea märja teki, tiheda riidetüki või

palituga. UKSed, mis viivad ruumi, mis on suitsu täis, avage ettevaatlikult, sest kiire hapniku juurdevool võib põhjustada leegi intensiivistumise. Nendes ruumides, kus on palju suitsu, on parem roomata või liikuda küürus. Kui te sisenete ruumi, kus võivad olla inimesed, siis hüüdke neid. Pidage meeles, et lapsed ronivad hirmuga tihti voodi alla, kapi taha ja teistesse kohtadesse. Leidke nad üles ja päästke nad!

Enne seda, kui viia kannatadasaanu põlevast ruumist välja, heitke talle tekk või lina peale.

Tulekahjude ajal võib inimeste riietus süttida. Paljud püüavad niisugusel juhul joosta, mille tagajärjel leek läheb veel suuremaks. Visake kannatadasaanule peale tekk, palitu või kattelina ja suruge see tihedalt vastu keha. Sellega te katkestate hapniku juurdevoolu ja kustutate leegi. Pärast seda siduge põletused kinni ja saatke kannatadasaanu lähimasse meditsiinipunkti.

AIDAKE TULETÖRJUJATEL VÕIDELDA

Tulekahjude kustutamiseks kasutage tulekustuteid või kui neid ei ole - vett, liiva ja mulda.

KANNATANUTELE ANNAVAD ESMAABI SANITAARSAIGAD,
KUID TEIE PEATE NEID ABISTAMA.

Haavad ja põletised siduge kinni. See kaitseb neid saastumise eest. Sidumiseks kasutage individuaalset esmaabipakki, sidemeid, salvrätte, riidetükke, pesu jne.

Tugeva pulseeriva verejooksu peatate žguti või pöørsulguri abil. Selle võite valmistada riidetükist, nõõrist või võõrihmast.

Žgutti või pöørsulgurit ei tohi panna katmata kehaosale. Selle alla tuleb panna riidetükk või mõni riietusese. Ärge unustage mähise alla panna sedelit, millele on märgitud žguti või pöørsulguri asetamise aeg. See on väga vajalik järgneva arstiabi andmise juures.

Siis, kui žgutti või pöørsulgurit ei saa kasutada, sulgege verejooks, surudes arter kinni. Seda võib teha ka žguti asetamise või vahetamise ajal.

Luumurrete ja nihestuste puhul tuleb kindlustada vigastatud luu liikumatus. Selleks kinnitage sideme abil vigastatud jäsemele lahas - laud, papp või vineeriliist. Lahas pange kohale nii, et see haaraks liikmeid üleval - ja allpool luumurru kohta. Jäseme ja lahase vahele pange vatti, puulehti või sammalt. Äärmisel juhul kinnitage vigastatud jäse terve jäseme külge.

Sügava minestuse puhul tehakse kannatanule kunstlikku hingamist.

PÄRAST ESMAABI ANDMIST TOIMETAGE KANNATADASAANU LÄHIMASSE MEDITSIIINIPUNKTI!

Kasutage selleks kandraami või käepäraseid vahendeid.

KUIDAS TULEB RADIOAKTIIVSE SAASTUMISE TSOONIS TEGUTSEDA?

Te teate juba, et radioaktiivne saastumine tekitab radioaktiivsete ainete tuumaplahvatuse pilvest sadestumise tagajärjel.

Niisuguse pilve lähenemisest hoiatavad teid tsiviilkaitse staabid raadiotranslatsiooni kaudu või helisignaalide abil.

Kui te kuulete signaali "Radioaktiivse saastumise oht" ja tsiviilkaitse staabi juhtnööre, tegutsege vastavalt olukorrale. Kõigepealt võtke sisse radiatsiooni- ja keemilise kaitse preparaat, kontrollige, kas teie korter ja varje on hermeetilised. Sulgege ukSED ja aknad, riputage nende ette riie, võtke tarvitusele abinõud toiduainete varude, joogivee, kariloomade, kodulindude, kaevude ja loomasööda kaitsmiseks.

Pidage meeles! Kui te viibite avamaastikul, võite saada 100%-lise kiiritusdoosi.

Samal ajal väheneb ühekorruselises puithoones kiiritusdoos 2 korda, lahtises kaitsepilus - 3 korda, tootmishoones või puithoone keldris - 7 korda, kivihoones 10 korda, kaetud kaitsepilus, varjendis või kivihoone keldris - 40 kuni 100 korda.

Radioaktiivse saastumise toime eest olete täielikult kaitstud, kui te varjute kaevanduses.

Radioaktiivsete ainete sadestumise eest hoitatakse teid signaaliga "Radioaktiivne saastumine". See signaal antakse edasi sagedaste löökidega rööpätüki või gongi pihta, kellalöökide abil ja seda dubleeritakse raadiotranslatsioonivõrgu kaudu.

SELLE SIGNAALI JÄRGI PANGE KOHE PÄHE INDIVIDUAALSED KAITSEVAHENDID JA MINGE VARJESSE

Tugeva radioaktiivse saastumise korral tuleb varjes mitu ööpäeva viibida. Sellepärast võtke kaasa toiduaineid, joogivesi, arstimid ja vajalikud tarbeesemed.

Ärge unustage kaasa võtta sooje riideid, taskulampi või küünalt, soojendamisseadmeid ja koduapteeki, milles peavad olema termomeeter, nuuskpiiritus, joodtinktuur, sidemed, vatt, söögisooda, mitmesugused antibiootikumid ja teised arsti poolt soovitatud ravimid. Need tuleb juba varakult valmis seada.

Inimeste tegutsemise korra ja käitumisrežiimi määravad kindlaks kohalikud tsiviilkaitsestaabid. Radiatsiooni ja keemialuure andmete alusel teatavad nad, missuguses tsoonis asub teie varjend või varje ja kuidas tuleb tekkinud olukorras tegutseda.

Mõõduka saastumise tsoonis tuleb teil varjes viibida ainult mõni tund. Pärast seda võite minna tavalistesse ruumidesse. Nendest võib aga väljuda esimese ööpäeva jooksul ainult individuaalsetes kaitsevahendites ja mitte rohkem kui neljaks tunniks. Edaspidi tuleb kaitsevahendeid kasutada ainult kuiva, tuulise ilmaga ja tõlmuksel teel liikumisel.

Tugeva saastumise tsoonis tuleb teil varjetes viibida ühest kuni kolme ööpäevani ja ainult järgmised neli päeva võib viibida tavalistes hoonetes. Nendest võib väljuda mitte kauemaks kui 3-4 tundi päevas. Esimesel päeval peab kindlasti individuaalseid kaitsevahen-

deid kandma. Hiljem tuleb neid kasutada siis, kui õhus on palju tolmu.

Ohtliku saastumise tsoonis tuleb varjetes viibida mitte vähem kui kolm ööpäeva. Pärast seda võib asuda tavalistesse elamutesse, kuid neist võib äärmise vajaduse korral väljuda ainult individuaalsetes kaitsevahendites ja mitte kauemaks kui neljaks tunniks päevas.

Toitu valmistada ja süüa võib ainult kinnistes ruumides. Eelnevalt desaktiveerige toiduained või peske neid vähemalt tavalise veega. Saastunud köögiinventari ja nõusid ei tohi toidu valmistamiseks kasutada.

Hermeetilisse taarasse pakitud toiduaineid võib toidu valmistamiseks kasutada pärast taara kahjutustamist. Pakkimata toiduaineid võib kasutada pärast spetsiaalset töötlemist ja pärast seda, kui on tehtud kindlaks, et nad on kahjutud.

Pidage meeles! Valmistoit ja leib, mis on saastatud radioaktiivsete ainetega, tuleb hävitada.

Mingil juhul ärge kasutage saastatud toiduaineid. Ärge võtke meditsiinasutuste loata vett lahtistest veekogudest! See käib ka loomade jootmise ja söötmise kohta.

KEHTESTATUD REŽIIMI TEADMINE JA TÄITMINE
ON TEIE OHUTUSE PANT!

ÕPPIGE KEEMILISE SAASTUMISE KOLDES

TEGUTSEMA

Ärge astuge silmaga nähtavatele mürkainete tilkadele. Ka siis, kui te olete väga väsinud, ärge võtke maha kaitsevahendeid.

Andke jõudumööda abi kannatadasaanutele ja aidake neil saastunud paikkonnast väljuda.

Kui te näete inimest, kellel on krambid, siis teadke, et ta on saanud kannatada neuro-paralüütilistest mürkainetest.

SÜSTIGE TALLE KOHE VASTUMÜRKI.

Kui teil ei ole vastumürki (antidoodi), otsige seda kannatanu taskutest või paluge seltsimehe käest. Vastumürgiga on täidetud spetsiaalsed tuubsüstlad, mida te peate oskama kasutada. Võtke tuub paremasse kätte ja eemaldage kate. Torgake mandreeniga (aasaga traadi abil) tuubi membraam läbi. Tõmmake mandreen süstla nõelast läbi. Suruge tuubist õhk välja (kuni vedeliku tilk ilmub selle otsa).

Viige nõel järsu torkeliigutusega naha alla või lihasesse ja sõrmede survet nõrgendamata suruge tuubi sisu välja. Süstida võib ka läbi riiete.

Kui te ei tea kasutatud mürkaine liiki, süstige samuti vastumürki (antidoodi).

Pärast saastatud tsoonist väljumist tehke läbi sanitaarne korrastus.

KUIDAS VÄLTIDA BAKTERIAALSETE VAHENDITEGA KAHJUSTAMIST?

Bakteriaalsest saastumisest teatatakse hoiatussignaaliga, mida antakse tavaliselt edasi raadiotranslatsioonivõrgu kaudu.

BAKTERIOLOOGILISE NAKKUSKOLDE LIKVIDEERIMISE KIIRUS SÕLTUB SUUREL MÄÄRAL KÕIGI ELANIKE ORGANISEERITUSEST

Bakteriaalsete vahenditega saastatud territooriumil kehtestatakse spetsiaalne režiim-karantiin.

TÄITKE RANGELT KÕIGI ELANIKELE KEHTESTATUD KARANTIINI EESKIRJU

Ärge lahkuge paikkonnast, kus on kehtestatud karantiin, samuti ärge minge tänavale. Ärge külastage naabreid. Keelake lastel väljas jooksmine ja sõprade külastamine. Kodunt väljudes pange pähe gaasitorbik, respiraator või tolmu mask. Hoiduge vahetust suhtlemisest haigestunudega. Ärge hoidke kõrvale profülaktilistest süstimistest ega ravimite tarvitamisest, mis väldivad haigestumise.

Eriti täpselt täitke isikliku ja ühiskondliku hügieeni eeskirju. Kasutage vett ainult nendest veeallikatest, kust see on lubatud.

ÄRGE JOOGE KEETMATA VETT EGA PIIMA!

Tooreid toiduaineid sööge ainult pärast seda, kui te olete neid pesnud keeva veega. Leib küpsetage üle või kuumutage tulel, ahjus või praeahjus. Küpsetage toiduaineid hästi. Säilitage neid hästi suletavas taaras.

Korteri igapäevasel koristamisel kasutage nõrgas desinfitseerivas lahuses niisutatud lappi.

Kui keegi teie perekonnas haigestub, kutsuge kohe arst. Isoleerige haige teistest perekonnaliikmetest ja naabritest. Paigutage ta eraldi tuppa või eraldage ta voodi kapi või sirmiga.

MIDA TULEB TEHA PÄRAST SAASTUNUD PAIKKONNAST VÄLJUMIST?

Teie riidel, jalatsitel, kaitsevahenditel ja katmata kehaosadel võivad olla radioaktiivsed või mürgained, samuti tõvestavad mikroobid.

SEE ON VÄGA OHTLIK! EEMALDAGE NEED KOHE!

Kuid seda tuleb teha ainult selleks eraldatud kohas. Asuge seljaga vastutuult. Võtke keep, vihmamantel või palitu ettevaatlikult seljast, raputage see puhtaks ja riputage nõörile või puule. Pärast seda pühkige tolmu ülalt alla maha, kasutades selleks luakesi, harju, heina- ja õletuusti või kloppige ta tolmu puhtaks. Puhastage jalatsid porist ja hõõruge neid luakese ning harjaga.

Riietust ja pesu saab kahjutustada, kui neid loputada jooksvas vees.

Kui te olete keemilisest saastumiskoldest väljunud, siis eemaldage kõigepealt takutampooni, riidetüki, paberi või heinatuusti abil nähtavad mürgained tilgad ja plekid. Kahjutustamiseks kasutatud materjal visake selleks määratud kohta.

Töödelge neid kohti, kust te eemaldasite mürgaine tilgad keemiakaitsepaki vedelikuga või peske vee ja seebiga.

Pärast riiete ja jalanõude kahjutustamise lõpetamist võtke gaasitorbik peast ja hõõruge see hoolikalt

puhtaks. Kui te kasutasite tolmumaski, siis kloppige see hästi puhtaks, loputage või peske seda.

Vati-marliside hävitage ära, sest temalt on väga raske radioaktiivset tolmu eemaldada. Viimasena võtke ära kindad ja pärast seda alustage osalist sanitaarset korrastamist.

Kõigepealt peske hästi käsi seebiga. Puhastage hoolega küüsi, sest küünte alla võib jääda radioaktiivset tolmu. Pärast seda peske puhtaks nägu. Jälgige, et pesuvesi ei satuks suhu, ninna või silma. Peske puhtaks kõik katmata kehaosad. Loputage puhta veega suud ja kurku.

Kui vett ei ole, võib individuaalse keemiakaitsepaki vedelikku kasutada. Hõõruge niiske käte- või taskurätiku, marli- või vatitampooniga käsi, nägu ja teisi katmata kehaosi.

Arvestage, et selline sanitaarkorrastus ei kindlusta küllaldast kahjutustamist. Seepärast tehke esimesel võimalusel läbi täielik sanitaarkorrastus. See seisneb kogu keha sooja vee ja seebiga pesemises ja see viiakse läbi kodus või spetsiaalse töötlemise punktides. Piirüda võib ka jões või järves suplemisega.

ÄRGE UNUSTAGE KONTROLLIDA, KAS KAHJUTUSTAMINE
JA SANITAARKORRASTUS OLID TÄIELIKUD

SELLEKS KÄIGE LÄBI DOSIMEETRILISE
KONTROLI ALT.

Kahjutustage oma korter ja kodused esemed. Pühkige lagi ja seinad harjaga puhtaks ja hõõruge neid niiske lapiga. Põrandat peske seebi ja veega. Pühkige ja hõõruge lapiga kappe, laudu ja toole. Puhastage pehmet mööblit tolmuimejaga ja pärast seda pühkige see niiske lapiga üle.

Korteri ja koduste esemete kahjutustamiseks sinna tunginud mürkainetest ja bakteriaalsetest vahenditest võib kasutada kloorlupja, klooramiinide, leeliste, lüsooli, naftalüsooli ja formaliini spetsiaalseid lahuseid.

Riietus, jalatsid, vaibad, padjad ja individuaalsed keemiakaitsevahendid andke spetsiaalsetesse kahjutustamisjaamadesse. Riideid võib ka ise desinfitseerida. Selleks tuleb neid 2 tundi keeta 2%-lises soodalahuses.

Kõigi kahjutustamistöde ajal rakendage rangelt ettevaatusabinõusid.

Ärge võtke individuaalseid kaitsevahendeid enneaegselt maha. Neid võib maha võtta ainult spetsiaalselt määratud kohtades. Käige ettevaatlikult ümber igasuguste lahustega, mida kasutatakse kahjutustamisel. Kõik see materjal mida kasutati kahjutustamistödel, tuleb panna selleks eraldatud kohta.

Töötamise ajal ärge jooge vett, ärge sööge ega suitsetage.

Pärast tööde lõppu tehke läbi täielik sanitaarne korrastus.

MASSILISE HÄVITAMISE RELVA KAHJUSTAVATE TEGURITE JA KAITSEVIISIDE TEADMINE NENDE VASTU, TELE ORGANISEERITUS, KÕIGI KÄITUMISEESKIRJADE TÄPNE TÄITMINE SAASTUNUD PAIKKONNAS - SEE ON PALJUDE INIMESTE ELU PÄÄSTMISE PANT!

KUI OIETE SELLE MEELESPEA LABI LUGENUD, ANDKE TA LUGEMISEKS OMA PEREKONNALIHKMETELE VÕI SELTSIMEESTELE.

Tasuta

A

28620

79137

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00446891 6